

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Reuter, Martina

Title: Elisabeth av Böhmen och Descartes

Year: 2018

Version: Published version

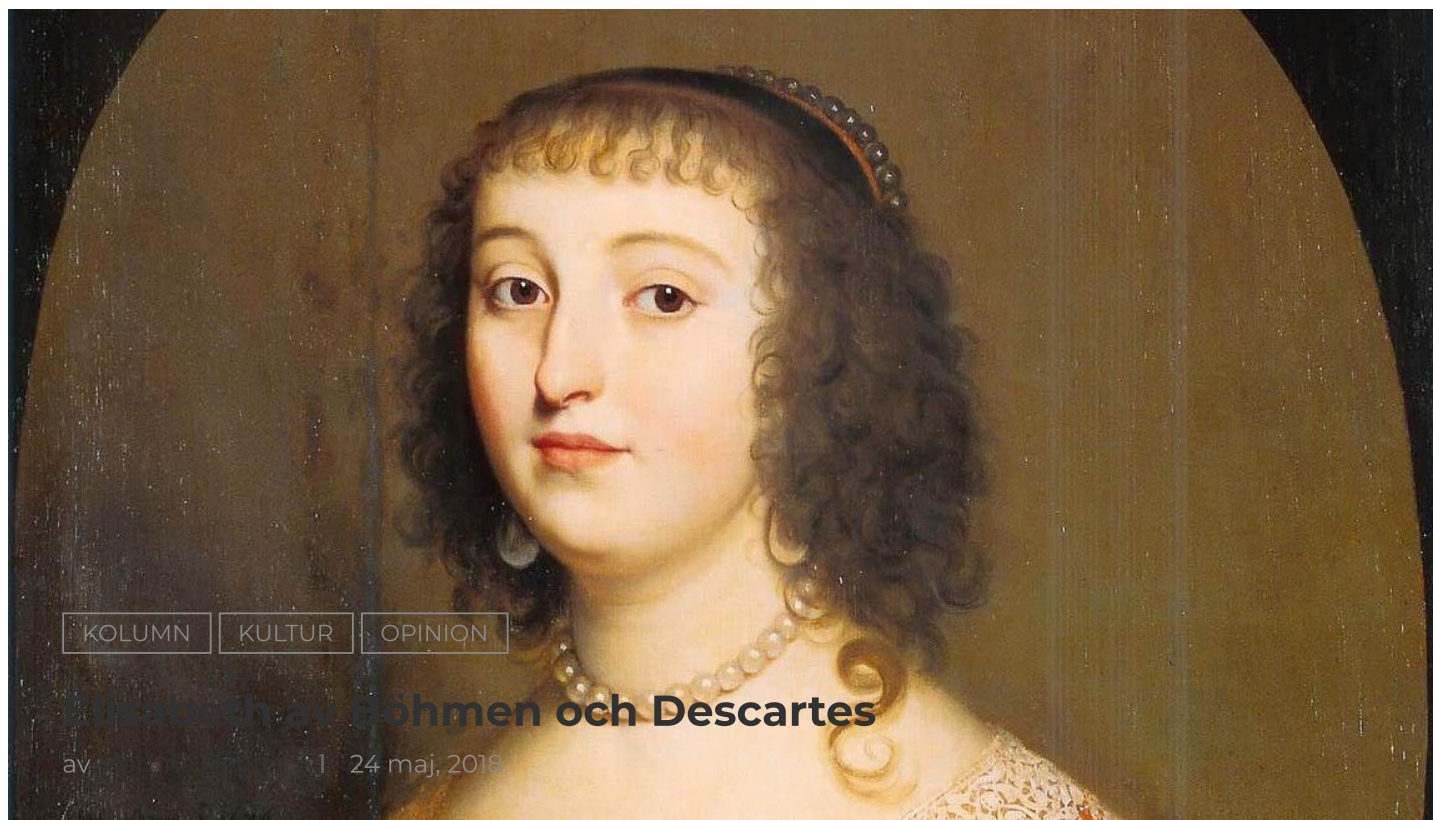
Copyright: © Kirjoittaja & Ny Tid, 2018.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Reuter, M. (2018, 24.5.2018). Elisabeth av Böhmen och Descartes. Ny tid.
<https://www.nytid.fi/2018/05/elisabeth-av-bohmen-och-descartes/>

KOLUMN

KULTUR

OPINION

Elisabeth av Böhmen och Descartes

av [Martina Reuter](#) | 24 maj, 2018

I år firar prinsessan **Elisabeth** av Böhmen (1618-80) 400-årsjubileum. Hon var dotter till kung **Fredrik V** av Böhmen och **Elizabeth Stuart**, och växte upp i exil under 30-åriga kriget. Fadern regerade bara en vinter och hennes morbror **Karl I** av England avrättades 1649. Världspolitiken bildar med andra ord en relativt våldsam fond för den omfattande brevväxling Elisabeth förde med filosofen **René Descartes** och som idag är den främsta orsaken till hennes berömmelse.

Martina Reuter.

Elisabeth är den första, och i viss mån fortfarande den enda, av 1600-talets kvinnliga filosofer vars filosofiska gärning nått allmänt erkännande. Det finns ett ökande intresse för filosofihistoriens kvinnliga pionjärer, men det råder fortfarande relativt vattentäta skott mellan den forskning som berör

kvinnliga filosofer och den forskning som berör filosofihistoria regelbundet stöter på också i sådana filosofihistoriska sammanhang kvinnor och genus.

Erkännandet av hennes filosofiska gärning förklaras delvis av sammanflätad med Descartes filosofiska tänkande att man he forskning utan att beakta hennes brev. Elisabeth var en tidig dualism (efter den latinska formen av Descartes namn, Carte gånger hans försök att förklara hur två substanser, tänkande o gemensamma egenskaper ändå kan påverka varandra så att vi handlingar och å andra sidan upplever kroppslig smärta och :

De brev där Descartes försvarar sin ståndpunkt är speciellt in karaktär gör att han är mindre på sin vakt och i vissa fall utve intressanta svar än han gör i mer offentliga sammanhang. Där Descartes relativt arrogant nöjer sig med att förbise till exempel materialisten **Thomas Hobbes** synpunkter, för han en mera generös dialog med Elisabeth.

Brevväxlingen handlar inte enbart om filosofi. Elisabeth var en inflytelserik person, och i ett brev beskriver hon hur hon stött utnämmandet av Descartes anhängare **Frans van Schooten** till professor vid universitetet i Leiden. Brevet vittnar om samma typ av nätverk och personligt inflytande som på senaste tid nystats upp vid Svenska Akademien, men läsaren slås också av Elisabeths tolerans och den självklarhet med vilken hon skiljer åt vetenskapliga meriter och religion. Schooten tillhörde en sekt grundad av **Jacob Arminius**, som ansågs gravt irrlärlig av alla parter i det religiöst färgade 30-åriga kriget. Elisabeth ifrågasätter inte irrlärligheten i sig, men hon gör sig löjlig över de idioter som motsätter sig utnämningen därför att de är rädda att Schooten skall blanda in religion i sin matematikundervisning. Något sådant gör inte en vettig människa och det visste Elisabeth och Descartes, som stod på varsin sida av den klyfta som delade Europa, han katolik och hon protestant.

Martina Reuter

är filosof och genusforskare